

TURUK

2019, Yıl/Year: 7, Sayı/Issue:16, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / *Date of Received*: **26.12.2018**

Kabul Tarihi / *Date of Accepted*: **17.03.2019**

Sayfa / *Page*: 154-173

Research Article / Araştırma Makalesi

Doi: <http://dx.doi.org/10.12992/TURUK633>

Yazar / *Writer*:

Dr. Öğr. Üyesi Erol TOPAL

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi
Bölümü

etopal@kastamonu.edu.tr

KIRGIZ TÜRKÇESİ KUR'AN-I KERİM TERCÜMESİNDE DİNİ TERİMLER*

Öz

Dini metinler, dillerin kelime hazinelerine yenilerini katmaları ve bu yolla kelime hazinelerini zenginleştirmeleri bakımından çok önemlidir. Çünkü bu tür metinler bir dil için yeni kavramlar demektir. Dini metinler içinde en değerli olanı Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim, 11. yy'dan beri Türkçeye tercüme edilmektedir. Bu tercüme sayesinde yüzlerce dini terim dilimize kazandırılmıştır. İlk tercümelemlerde dini terimlerin daha çok Türkçe karşılıkları verilmeye çalışılırken son dönem tercümelemlerde terimlerin ya Arapçasının ya da Farsça karşılığının tercih edildiği görülmektedir. Bu çalışmadaki amaç, dini terimlerin bazılarının Kırgızca tercümede ne kadarının Kırgızca ne kadarının Arapça veya Farsça olduğunu belirlemektir. Çalışmada esas alınan Kırgızca tercüme, 2001 yılında Alauddin Mansur tarafından yapılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de namazdan oruca, imandan kâfirliğe, maldan mirasa, cennetten cehenneme, cinden şeytana, haramdan helale, eski kavimlere, yoldan çıkmış olanlara indirilen azaba ve Hristiyanlıktan Yahudiliğe kadar pek çok konu işlenmiştir. Bahsi geçen konuların tamamının incelenmesi çok geniş yer tutacağından mevcut çalışmada kısıtlama yapılmıştır. Bu çalışmada, sadece Alauddin Mansur tarafından yapılmış olan Kırgız Türkçesi Kur'an-ı Kerim

* Bu çalışma II. Uluslararası Türk Dünyası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresinde bildiri olarak sunulmuş olup, genişletilmiş ve düzenlenmiş halidir.

tercümesinde geçen cin, şeytan, melek, ahiret, kıyamet, hesap günü, cennet ve cehennem gibi soyut kavramlardan isim olarak geçenleri incelenmiştir. Çalışma yapılırken ilk önce cin, şeytan, melek, ahiret, kıyamet, hesap günü, cennet ve cehennem kavramlarının ve bunların diğer isimlerinin Kur'an-ı Kerim'de geçtiği yerler ayet ayet tespit edilmiştir. Daha sonra bu kavramların Kırgız Türkçesi Kur'an-ı Kerim tercümesindeki karşılıkları ve anlamları yazılmıştır. Çalışmanın sonunda tespit edilen terimlerin ne kadarının Kırgızca ne kadarının Arapça ve ne kadarının Farsça olduğu sayısal değerlerle belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an-ı Kerim, Dini terim, Kırgızca karşılık, istatistik.

KYRGYZ TURKISH RELIGIOUS TERMS IN THE TRANSLATION OF THE QUR'AN

Abstract

Religious texts are very important in terms of adding language innovations to language tongues and thus enriching vocabulary. Because such texts are new concepts for a language. The most valuable religious texts are the Qur'an. The Qur'an has been translated into Turkic since the 11th century. Through these translations, hundreds of religious terms have been brought to our language. In the first translations, while trying to give more Turkish equivalents of the religious terms, it seems that the terms of the last translations are either Arabic or Persian opposition. The purpose of this study is to determine how many of the religious terms are in Kyrgyz translations, and how many of them are Arabic or Persian. The Kyrgyz translation, based on the work, was made by Alauddin Mansur in 2001. Many things have been done in the Qur'an, from prayer to salvation, from immanent infidelity, from heritage to hell, from heaven from hell, from evil to evil, from haram to hell, from old tribes, from the atrocities to those who are out of the way and from Christianity to Judaism. Since the examination of all of the subject matter of the book is very extensive, the present work has been narrowed down as an examination of abstract concepts. In this study, only Kyrgyz Turkism, which was made by Alauddin Mansur, was examined as the name of abstract concepts such as gin, devil, angel, hereafter, doomsday, account day, heaven and hell. When the work is done, first the verses of gin, devil, angel, hereafter, doomsday, calculus day, heaven and hell concepts and other names mentioned in the Qur'an have been verse verse. Later, the meanings of these concepts were written in the translations of Kyrgyz Turkic Qur'an translation and Kyrgyz dictionaries. At the end of the study, how many of the terms identified are expressed in numerical values of how much is Kirghiz and Arabic, and how much is Persian; Information was given on the form of krish term.

Key words: Qur'an, Religious term, Kyrgyz language provision, statistic

GİRİŞ

Dini metinler, dillerin kelime hazinelerine yenilerini katmaları ve bu yolla kelime hazinelerini zenginleştirmeleri bakımından çok önemlidir. Çünkü bu tür metinler bir dil için yeni kavramlar demektir. Dini metinler içinde en değerli olanı Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye ilk tercümesinin ne zaman, nerede, kim ya da kimler tarafından yapıldığına dair kesin bilgilere henüz ulaşılamamıştır. Ancak kesin olan bir şey vardır ki o da Samanî hükümdarı, Samanî Mansûr ibn Nûh'un buyruğu üzerine, Buhara'da, Taberî'nin hacimli Kur'an tefsiri esas alınarak yapılan ilk Farsça tercümenin Türkçe tercüme için örnek olduğudur. Bununla birlikte İlk Türkçe tercümenin Türklerin İslamiyet'i devlet dini olarak kabul etmelerinden sonra yazılmış olduğu tahmin edilebilir. Bu da ilk tercümenin Karahanlı Türkçesi ile yapılmış olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Kur'an-ı Kerim, 11. yy'dan beri Türkçeye tercüme edilmektedir. Bu tercüme sayesinde yüzlerce dini terim dilimize kazandırılmıştır. İlk tercümelemlerde dini terimlerin daha çok Türkçe karşılıkları verilmeye çalışılırken son dönem tercümelemlerde terimlerin ya Arapçasının ya da Farsça karşılığının tercih edildiği görülmektedir. Bu çalışmadaki amaç, dini terimlerin bazılarının Kırgızca tercümede ne kadarının Kırgızca ne kadarının Arapça veya Farsça olduğunu belirlemektir. Çalışmada esas alınan Kırgızca tercüme, 2001 yılında Alauddin Mansur tarafından yapılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de namazdan oruca, imandan kâfirliğe, maldan mirasa, cennetten cehenneme, cinden şeytana, haramdan helale, eski kavimlere, yoldan çıkmış olanlara indirilen azaba ve Hristiyanlıktan Yahudiliğe kadar pek çok konu işlenmiştir. Bahsi geçen konuların tamamının incelenmesi çok geniş yer tutacağından mevcut çalışmada kısıtlama yapılmıştır. Bu çalışmada, sadece Alauddin Mansur tarafından yapılmış olan Kırgız Türkçesi Kur'an-ı Kerim tercümesinde geçen cin, şeytan, melek, ahiret, kıyamet, hesap günü, cennet ve cehennem gibi soyut kavramlardan isim olarak geçenleri incelenmiştir. Çalışma yapılırken ilk önce cin, şeytan, melek, ahiret, kıyamet, hesap günü, cennet ve cehennem kavramlarının ve bunların diğer isimlerinin Kur'an-ı Kerim'de geçtiği yerler ayet ayet tespit edilmiştir. Daha sonra bu kavramların Kırgız Türkçesi Kur'an-ı Kerim tercümesindeki karşılıkları ve anlamları yazılmıştır.

Dilimizin zenginliğini ve güzelliğini ortaya koyan Kur'an tercümelemlerinin yeteri kadar incelenmemiş olması bu araştırmanın yapılmasındaki temel sebeplerden biridir. Bu tür araştırmalar çoğaldıkça Türk dilinin fonetik, morfolojik ve zengin leksikolojik özelliği daha belirgin bir şekilde ortaya çıkacaktır.

1. İNCELEME

1.1. Konularına Göre Soyut Terimler

1.1.2. Şeytan, Cin, Melek

Ar. غَرُور **ğarūr**: şeytan 31/33, 35/5, 57/14.

Kgz. aldoocu: 31/33, 35/5, 57/14.

Ar. خَنَّاس **xannās**:114/4. Şeytan

Kgz. azgıruucu: 114/4.

Ar. إبليس **iblis:** 2/34, 7/11, 15/31, 15/32, 17/61, 18/50, 20/116, 26/95, 34/20, 38/74, 38/75.

Kgz. ibilis: 2/34, 7/11, 15/31, 17/61, 20/116, 38/74, 38/75.

iblis: 15/32, 26/95, 34/20,
şaytan: 18/50.

Ar. شَيْطَانِ **şeytān-şeyāṭīn:** 2/14, 2/36, 2/102², 2/168, 2/208, 2/268, 2/275, 3/155, 3/175, 4/38, 4/60, 4/76², 4/83, 4/117, 4/119, 4/120, 5/90, 5/91, 6/43, 6/68, 6/71, 6/112, 6/121, 6/142, 7/20, 7/22, 7/27², 7/30, 7/175, 7/200, 7/201, 8/11, 8/48, 12/5, 12/42, 12/100, 14/22, 16/63, 16/98, 17/27², 17/53², 17/64, 18/63, 19/44², 19/45, 19/68, 19/83, 20/120, 21/82, 22/3, 22/52², 22/53, 23/97, 24/21², 25/29, 26/210, 26/221, 27/24, 28/15, 29/38, 31/21, 35/6, 36/60, 37/7, 37/65, 38/37, 38/41, 41/36, 43/36, 43/62, 47/25, 58/10, 58/19³, 59/16, 67/5.

Kgz. şaytandar: 2/14, 2/102², 6/112, 6/121, 19/68, 19/83, 21/82, 23/97, 24/21², 37/65, 38/37, 67/5.

şaytan: 2/36, 2/168, 2/208, 2/268, 3/175, 4/38, 4/60, 4/76², 4/83, 4/117, 4/119, 4/120, 5/90, 5/91, 6/43, 6/68, 6/142, 7/20, 7/27², 7/30, 7/175, 7/200, 7/201, 8/11, 8/48, 12/5, 12/42, 12/100, 14/12, 16/63, 16/98, 17/27², 17/53², 17/64, 18/63, 19/44², 19/45, 20/120, 22/3, 22/52², 22/53, 25/29, 27/24, 28/15, 29/38, 31/21, 35/6, 36/60, 38/41, 41/36, 43/36, 43/62, 47/25, 58/10, 58/19³, 59/16,

aldoo: 7/22.

cinder: 26/210, 26/221.

şaytan-cin: 37/7.

6/71. Ayette geçen şeyatin kelimesinin tercümesi yapılmamış.

Ar. شَيْطَانِ الرَّجِيمِ **şeyṭāni'l-rācīm:** 3/36, 15/17, 16/98, 81/25.

Kgz. kuulgan şaytan: 3/36.

kargış tiygen şaytan-cinder: 15/17,

kubalangan-kargışka kalgan şaytan (azgırığıgan): 16/98.

81/25. Ayette tercüme yapılmamış.

Ar. طَاغُوت **ṭāḡūt:** 2/256, 2/257, 4/51, 4/60, 4/76, 5/60, 16/36, 39/17.

Kgz. şaytan: 2/256, 2/257, 4/60, 4/76, 5/60, 16/36, 39/17.

cin-şaytandar: 4/51.

Ar. وَسْوَاس **vesvās:** 114/4. Şeytan

şaytan: 114/4.

Ar.	عَفْرِيت	‘ifrīt: 27/39.
Kgz.		balban: güçlü, kuvvetli 27/39. (Cinderden bir balbanı ayttı:)
Ar.	جِنّ	cinn: 6/100, 6/112, 6/128, 6/130, 7/38, 7/179, 11/119, 15/27, 17/88, 18/50, 27/17, 27/39, 32/13, 34/12, 34/14, 34/41, 37/158 ² , 41/25, 41/29, 46/18, 46/29, 51/56, 55/15, 55/33, 55/39, 55/56, 55/74, 72/1, 72/5, 72/6, 114/6.
Kgz.		cinder: 6/100, 6/128, 17/88, 18/50, 27/39, 32/13, 34/12, 34/14, 34/41, 37/158 ² , 46/29, 72/1, cin: 6/112, 6/130, 7/38, 7/179, 11/119, 15/27, 27/17, 41/25, 41/29, 51/56, 55/15, 55/33, 55/39, 55/56, 55/74, 72/5, 72/6, 114/6. 46/18 bu ayette cin kelimesi “cınıs” olarak yanlış tercüme edilmiştir.
Ar.	مَلَك	melek: 2/102, 6/8, 6/50, 7/20, 11/12, 11/31, 12/31, 25/7, 53/26, 69/17, 89/22.
Kgz.		perişte: 2/102, 6/8, 6/50, 7/20, 11/12, 11/31, 12/31, 25/7, 53/26, 69/17, 89/22.
Ar.		mülqiyat: 77/5.
Kgz.		perişter: 77/5.
Ar.	جَبْرِيل	cibrīl: 2/97, 2/98, 66/4.
Kgz.		Cebreyil: 2/97, 66/4. Cebireyil: 2/98.
Ar.	قُوَى	quvā: 53/5. Cibril anlamında
Kgz.		kuduret eesi: 53/5.
Ar.	هَارُوتَ وَمَارُوتَ	hārūt ve mārūt: 2/102. İki melek
Kgz.		harut menen marut: 2/102.
Ar.	كِرَامًا كَاتِبِينَ	kirāmen qātibīn: 82/11.
Kgz.		cazıp turuuçu uluu perişter: 82/11.
Ar.	مَلَائِكَةٍ	melā’il-a‘lā: 37/8, 38/69. Melekler anlamında
Kgz.		perişter: 37/8, 38/69.

- Ar. رُوحُ الْأَمِينِ **rūḥü'l-emīn:** 26/193. Cebrail anlamında
Kgz. cabrail: 26/93.
- Ar. رُوحُ الْقُدُسِ **rūḥi'l-qudüs:** 2/87, 2/253, 5/110, 16/102. Cebrail anlamında
Kgz. ruhulkudus(Cebreil): 2/87, 2/253, 5/110.
cabrail: 16/102.
- Ar. **rusul** (ölüm meleği): 6/61, 7/37.
Kgz. elçiler: 6/61.
elçiler-ölüm periştelere: 7/37.
- Ar. مَلَكُ الْمَوْتِ **melekü'l- mevt:** 32/11 Azrail
Kgz. ölüm periştesi: 32/11.
- Ar. مِيكَال **mīkāl:** 2/98.
Kgz. mekail: 2/98.
- Ar. مُتَلَقِّيَانِ **müteleqqiyān:** 50/17. İki melek
Kgz. eki kabıl kılucu(cazıp turucu perişte) 50/17.
- Ar. رَبَّانِي **zebānī:** 96/18.
Kgz. azap periştelere: 96/18.
- Ar. حَزَنَةَ جَهَنَّمَ **xazeneti cehennem:** 40/49. Cehennem melekleri
Kgz. cahannam korukçuları: 40/49.

Değerlendirmeye Kur'an-ı Kerim'de geçen **şeytan**, **cin**, **melek** terimleriyle başlayalım. Kur'an-ı Kerim'de şeytanla ilgili olarak *şeytan* (çoğulu *şeyātīn*), *iblis*, *tağut*, *garūr*, *xannās* ve *vesvās* kelimeleri kullanılmıştır. Bu kelimelerden on bir yerde geçen *iblis* için Kırgızca tercümede, on yerde aynı kelime kullanılmış bir yerde de *şaytan* karşılığını verilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de daha sık kullanılan *şeytan* (çoğulu *şeyātīn*), kelimesi için Kırgızca Kur'an tercümesinde çoğunlukla *şaytan* ve *şaytandar* kelimeleri tercih edilmiştir. Bir yerde *aldoo*, iki yerde ise *cinder* kelimesi kullanılmıştır. Bir ayette (şeyatin 6/71) ise kelimenin tercümesi yapılmamıştır. Kur'an-ı Kerim'de dört yerde geçen şeytāni'l-racīm ifadesi içinse Kırgızca tercümede birer yerde *Kuulgan şaytan*,

Kargış tiygen şaytan-cinder ve *Kubalangan-kargışka kalgan şaytan(azgıruuçu)* karşılıkları verilmiş; bir yerde ise (81/25) ifade tercüme edilmemiştir. *Tağut* kelimesi ise Kur'an-ı Kerim'de sekiz yerde geçmektedir. Bu kelime Kırgızca tercümede yedi yerde *şaytan* ve bir yerde de *cin-şaytandar* şeklinde tercüme edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de şeytanın isimlerinden biri de *ğarürdur*. Kırgızca tercümede bu kelime için *Aldooçu* kelimesi tercih edilmiştir. *Xannās* kelimesi ise bir yerde geçer. *Xannas* Kırgızca tercümede, *Azgıruuçu* diye tercüme edilmiştir. Şeytan ve bu anlama gelen diğer kelimeler için Kırgızca tercümede genellikle kelimenin Arapça biçimleri tercih edilmiştir. Birkaç kelime ise Kırgızca karşılıklar bulunmuştur.

Cin kelimesi, Kur'an-ı Kerim'de birçok yerde geçer. Kırgızca Kur'an tercümesinde bu terim, her yerde kelimeye yeni bir karşılık verilmeden aynen (*cin* ve çoğulu *cinder*) olarak geçmektedir. *Cin*lerden biri olan *ıfrıt* kelimesi ise Kırgızca tercümede güçlü kuvvetli anlamına gelen *balban* diye tercüme edilmiştir.

Nurāni varlık olan **melek** (çoğulu *melāike*) Kur'an-ı Kerim'de birçok yerde, aynı anlamdaki **mülkiyāt** ise bir yerde geçmektedir. Bu kelimelerin karşılığı olarak Kırgızca tercümede Farsça *perişte* tercih edilmiştir. *Mülkiyat* kelimesi ise *periştelere* diye tercüme edilmiştir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de melek anlamında *rusul* kelimesi de geçmektedir. Bu kelime, kelime anlamı olarak elçiler veya peygamberler demektir. Ayrıca melek diye tercüme edildiği yerler de vardır. Kırgızca tercümede bu terim, *elçiler*, *ölüm-perişteleri* olarak tercüme edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de meleklerin isimleri de geçmektedir. Bunlardan en çok bilinenleri dört büyük melek (*Cebrail*, *Mikail*, *Azrail*, *İsrafil*)tir. Bunların yanında yazıcı meleklerden (*kirāmen kātibin*) ve cehennemde görevli meleklerden de bahsetmek gerekir. Dört büyük melekten *İsrafil*'in ismi, Kur'an-ı Kerim'de geçmez. *Azrail*, Kur'an-ı Kerim'de *melekü'l-mevt* diye adlandırılmıştır. Bir yerde geçer. Kırgızca tercümede *ölüm periştesi* diye tercüme edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de bir yerde geçen *Mikail* ismi, Kırgızca tercümede aynen kullanılmıştır. Dört büyük melekten Kur'an-ı Kerim'de en çok bahsedilen ve birden fazla isimle anılan *Cebrail*'dir. *Cebrail*'in *Cibril*, *ruh*, *ruhü'l-emin*, *ruhi'l-qudüs* gibi isimleri vardır. Bunlardan *ruhu'l-emin* bir kez geçer. Kırgız Ku'ran tercümesinde bu kelimeye *cabrail* karşılığı verilmiştir. Dört kez geçen *ruhi'l-qudüs* ifadesinin karşılığı Kırgızca tercümede üç yerde değiştirilmeden kullanılmış, bir yerde yine *Cabrail* kelimesi ile tercüme edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de *Cibril* kelimesi üç yerde geçer. Bu kelime Kırgızca tercümede üç yerde *Cebreyil* bir yerde *cebireyil* olarak karşılık bulmuştur. Kur'an-ı Kerim'de *Cebrail* için kullanılan kelimelerden biri de *quvā*'dır. Bu kelimeye Kırgızca tercümede *kuduret eesi* karşılığı verilmiştir. Şerefli yazıcılar anlamına gelen *kirāmen kātibin* ifadesi Kur'an-ı Kerim'de bir yerde geçer. Kırgızca tercümede bu ifade *cazıp turuuçu uluu periştelere* biçimindeki tamlamayla karşılanmıştır İnsan sağ ve sol tarafındaki melekler (*müteleqqiyān*) terimi için ise Kırgızca Kur'an tercümesinde *eki kabil kılıuçu* (*cazıp turuuçu perişte*), karşılığı kullanmıştır. Cehennemde görevli melekler anlamına gelen *xazeneti cehennem* ve *zebānī* ifadesi Kur'an-ı Kerim'de birer yerde geçer. Bu terimler, Kırgızca tercümede *azap periştelere* ve *cahannam korukçuları*, diye tercüme edilmiştir.

Yukarıda geçen melek, cin, şeytan gibi soyut kavramlarla ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında, bu terimlere karşılık olarak Kırgız Kur'an tercümesinde bazı yerlerde Türkçe kelimeler tercih edilirken çoğunlukla kelimenin aslının veya Farsçasının kullanıldığı görülmektedir.

1.1.3. Ahiret, Kıyamet, Hesap Günü, Cennet ve Cehennem.

Ar. أَصْحَابِ الْقُبُورِ **aşhābi'l-qubūr:** 60/13.

Kgz. kabır eeleri: 60/13.

Ar. أَجْرَةٌ **āxiret:** 2/4, 2/86, 2/102, 2/114, 2/130, 2/217, 2/200, 2/201, 2/220, 3/22, 3/45, 3/56, 3/77, 3/85, 3/145, 3/148, 3/152, 3/176, 4/74, 4/77, 4/134, 5/5, 5/33, 5/41, 6/92, 6/113, 6/150, 7/45, 7/147, 7/156, 8/67, 9/38², 9/69, 9/74, 10/64, 11/16, 11/19, 11/22, 11/103, 12/37, 12/57, 12/101, 13/26, 13/34, 14/03, 14/27, 16/22, 16/41, 16/60, 16/107, 16/109, 16/122, 17/10, 17/19, 17/21, 17/45, 17/72, 17/104, 20/127, 22/11, 22/15, 23/33, 23/74, 24/14, 24/19, 24/23, 27/3, 27/4, 27/5, 27/66, 29/27, 30/7, 30/16, 31/4, 33/57, 34/1, 34/8, 34/21, 39/9, 39/26, 39/45, 40/39, 40/43, 41/7, 41/16, 41/31, 42/20², 43/35, 53/27, 57/20, 59/3, 60/13, 68/33, 74/53, 75/21, 79/25, 87/17, 92/13, 93/4.

Kgz. akıret künü: 2/4,

akıret: 2/86, 2/102, 2/114, 2/130, 2/217, 2/200, 2/201, 2/220, 3/22, 3/45, 3/56, 3/77, 3/85, 3/145, 3/148, 3/152, 3/176, 4/74, 4/77, 4/134, 5/5, 5/33, 5/41, 6/92, 6/113, 6/150, 7/45, 7/147, 7/156, 8/67, 9/38², 9/69, 9/74, 10/64, 11/16, 11/19, 11/22, 11/103, 12/37, 12/57, 12/101, 13/26, 13/34, 14/03, 14/27, 16/22, 16/41, 16/60, 16/107, 16/109, 16/122, 17/10, 17/19, 17/21, 17/45, 17/72, 17/104, 20/127, 22/11, 23/33, 23/74, 24/14, 24/19, 24/23, 27/3, 27/4, 27/5, 27/66, 29/27, 30/7, 30/16, 31/4, 33/57, 34/1, 34/8, 34/21, 39/9, 39/26, 39/45, 40/39, 40/43, 41/7, 41/16, 41/31, 42/20², 43/35, 53/27, 57/20, 59/3, 60/13, 68/33, 74/53, 75/21, 79/25, 87/17, 92/13, 93/4.

22/15. Ayette ahiret kelimesinin tercümesi yapılmamış.

Ar. عَاقِبَةُ الدَّارِ **‘akibete’l-dār:** 6/135, 13/22, 13/42, 28/37. Baki âlem.

Kgz. akıret korgonu: Ahiret yeri(üssü): 6/135, 28/37.

akıret mekeni: 13/22, 13/42.

Ar. الدَّارُ الْآخِرَةُ **dārü’l-āxiret:** 2/94, 6/32, 7/169, 12/109, 16/30, 28/77, 28/83, 29/64, 33/29.

Kgz. akıret korgonu: 2/94, 7/169, 28/83, 33/29.

akıret düynösü: 6/32.

akıret mekeni: 12/109, 16/30, 29/64.

akıret: 28/77.

Ar. دَارُ الْمُتَّقِينَ **dārü’l-mutteqîn:** 16/30.

Kgz. akıret mekeni:16/30.

- Ar. **يَوْمَ الْآخِرِ** **yevm'il-āxir:** 2/8, 2/62, 2/126, 2/177, 2/228, 2/232, 2/264, 3/114, 4/38, 4/39, 4/59, 4/136, 4/162, 5/69, 9/18, 9/19, 9/29, 9/44, 9/45, 9/99, 24/2, 29/36, 33/21, 58/22, 60/6, 65/2.
- Kgz. akıret künü: 2/8, 2/62, 2/126, 2/177, 2/228, 2/232, 2/264, 3/114, 4/38, 4/39, 4/59, 4/136, 4/162, 5/69, 9/18, 9/19, 9/29, 9/44, 9/45, 9/99, 24/2, 29/36, 33/21, 58/22, 60/6, 65/2.
- Ar. **ḥaşr:** 50/44.
- Kgz. esep-kısap için toptoo: 50/44.
- Ar. **آزِفَةٌ** **āzife:** 53/57. Kıyamet
- Kgz. kıyamet: 53/57.
- Ar. **غَاشِيَةٌ** **gāşiye:** 88/1.kıyamet
- Kgz. kıyamet künü: 88/1.
- Ar. **حَاقَّةٌ** **ḥāqqa:** 69/1, 69/2, 69/3. Mahşerde toplanılacak vakit.
- Kgz. anık boluuçu (kıyamet): 69/1, 69/2, 69/3.
- Ar. **قَارِعَةٌ** **qāri'a:** 69/4, 101/1, 101/2, 101/3.
- Kgz. katuu soguuçu(kıyamet künü): 69/4.
katuu kaguuçu(kıyamet): 101/1, 101/2, 101/3.
- Ar. **سَاعَةٌ** **sā'at: (kıyamet anlamında)** 6/31, 6/40, 7/187, 12/107, 15/85, 16/77, 18/21, 18/36, 19/75, 20/15, 21/49, 22/1, 22/7, 22/55, 25/11², 30/12, 30/14, 30/55, 31/34, 33/63², 34/3, 40/46, 40/59, 41/47, 41/50, 42/17, 42/18, 43/61, 43/66, 43/85, 45/27, 45/32², 47/18, 54/1, 54/46², 79/42.
- Kgz. kıyamet: 6/31, 6/40, 7/187, 12/107, 18/36, 19/75.
kıyamet künü: 45/27.
kıyamet saati: 18/21, 20/15, 22/1, 22/7, 22/55, 30/12, 30/14, 30/55, 31/34, 33/63, 34/3, 40/46, 40/59, 41/47, 41/50, 42/17, 42/18, 43/61, 43/66, 43/85, 45/32, 47/18, 54/1, 54/46, 79/42.
saat-kıyamet: 15/85, 16/77.
saat: 21/49, 25/11², 33/63, 45/32, 54/46.
- Ar. **طَّامٌّ** **ṭamme:** 79/34. Kıyamet anlamında

Kgz.		kıyamət: 79/34.
Ar.	وَاقِعَةٌ	vāqı'a : 56/1, 69/15. Kıyamət
Kgz.		kıyamət: 56/1, 69/15.
Ar.	يَوْمٍ عَقِيمٍ	yevmin 'aqīm : 22/55.
Kgz.		tuubas (ertesi bolbogon) kün: 22/55.
Ar.	يَوْمٍ عَظِيمٍ	yevmin 'azīm : 6/15, 7/59, 10/15, 19/37, 26/135, 26/156, 26/189, 39/13, 46/21, 83/5.
Kgz.		uluu kün: 6/15, 26/135, 26/156, 39/13, 46/21. uluk kün (kıyamət künü): 7/59, 10/15, 19/37. uluu-korkunuçtuu kün: 26/189. uluu bir kün: 83/5.
Ar.	يَوْمَ الْأَرْفَةِ	yevme'l-āzife : 40/18.
Kgz.		cakın kün(kıyamət): 40/18.
Ar.	يَوْمَ الْبَعْثِ	yevmi'l-ba's : 30/56 ² .
Kgz.		tirilüü kün: 30/56 ² .
Ar.	يَوْمَ الْجَمْعِ	yevme'l-cem : 42/7, 64/9.
Kgz.		toptoluu kün: 42/7, 64/7.
Ar.	يَوْمَ الدِّينِ	yevmi'd-dīn : 1/4, 15/35, 26/82, 37/20, 38/78, 51/12, 56/56, 70/26, 74/46, 82/15, 82/17, 82/18, 83/11.
Kgz.		caza künü (kıyamət): 1/4, 15/35, 26/82, 38/78, 51/12, 56/56, 82/15, 82/17,82/18, 83/11. caza-kıyamət künü: 37/20, 70/26, 74/46.
Ar.	يَوْمَ الْيَمِّ	yevmin elīm : 11/26, 43/65.
Kgz.		azap künü: 11/26. kıyamət: 43/65.
Ar.	يَوْمَ الْفَصْلِ	yevmü'l-faşl : 37/21, 44/40, 77/13, 77/14, 77/38, 78/17.
Kgz.		acıratıla turgan kün: 37/21, 77/13, 77/14, 77/38,78/17.

acıraluu künü: 44/40.

Ar. **يَوْمَ الْفَتْحِ** **yevme'l-fetḥ:** 32/29.

Kgz. fath-ceñiş künü: 32/29.

Ar. **يَوْمَ الْفُرْقَانِ** **yevme'l-furqān:** 8/41.

Kgz. acıraluu künü:8/41.

Ar. **يَوْمَ الْحَسْرَةِ** **yevme'l-ḥasret:** 19/39.

Kgz. kıyamat: 19/39.

Ar. **يَوْمَ الْحِسَابِ** **yevme'l-ḥisāb:** 38/16, 38/26, 38/53, 40/27.

Kgz. esep-kısap künü: 38/16, 38/53, 40/27.

esep-kitep künü(kıyamat): 38/26.

Ar. **يَوْمَ الْخُلُودِ** **yevmu'l-xulūd:** 50/34.

Kgz. túbölük kün: 50/34.

Ar. **يَوْمَ الْخُرُوجِ** **yevmu'l-xurūc:** 50/42.

Kgz. cıguu künü: 50/42.

Ar. **يَوْمِ كَبِيرٍ** **yevmin kebīr:** 11/3.

Kgz. uluu kün(kıyamat künü): 11/3.

Ar. **يَوْمَ الْقِيَامَةِ** **yevme'l-qiyāmet:** 2/85, 2/113, 2/174, 2/212, 3/55, 3/77, 3/161, 3/180, 3/185, 3/194, 4/87, 4/109, 4/141, 4/159, 5/14, 5/36, 5/64, 6/12, 7/32, 7/167, 7/172, 10/60, 10/93, 11/60, 11/98, 11/99, 16/25, 16/27, 16/92, 16/124, 17/13, 17/58, 17/62, 17/97, 18/105, 19/95, 20/100, 20/101, 20/124, 21/47, 22/9, 22/17, 22/69, 23/16, 25/69, 28/41, 28/42, 28/61, 28/71, 28/72, 29/13, 29/25, 32/25, 35/14, 39/15, 39/24, 39/31, 39/47, 39/60, 39/67, 41/40, 42/45, 45/17, 45/26, 46/5, 58/7, 60/3, 68/39, 75/1, 75/6.

Kgz. kıyamat künü: 2/85, 2/113, 2/174, 2/212, 3/55, 3/77, 3/161, 3/180, 3/185, 3/194, 4/87, 4/109, 4/141, 4/159, 5/14, 5/36, 5/64, 6/12, 7/32, 7/167, 7/172, 10/60, 10/93, 11/60, 11/98, 11/99, 16/25, 16/27, 16/92, 16/124, 17/13, 17/58, 17/62, 17/97, 18/105, 19/95, 20/100, 20/101, 20/124, 21/47, 22/9, 22/17, 22/69, 23/16, 25/69, 28/41, 28/42, 28/61, 28/71, 28/72, 29/13, 29/25, 32/25,

35/14, 39/15, 39/24, 39/31, 39/47, 39/60, 39/67, 41/40, 42/45, 45/17, 45/26, 46/5, 58/7, 60/3, 68/39, 75/1, 75/6.

Ar. **يَوْمِ مَعْلُومٍ** **yevmin ma' lüm:** 56/50.

Kgz. maalım kün: 56/50.

Ar. **يَوْمِ مُجِيبٍ** **yevmin muhîṭ:** 11/84.

Kgz. orop aluuçu kün(kıyamat): 11/84.

Ar. **يَوْمِ الْمَوْعُودِ** **yevmi'l-mev'ūd:** 85/2.

Kgz. ubada kılınan kün (kıyamat): 85/2.

Ar. **يَوْمِ التَّلَاقِ** **yevme't-tallāq:** buluşma günü.40/15.

Kgz. betteşü künü(kıyamat) yüzleşme günü: 40/15.

Ar. **يَوْمِ التَّعَابُنِ** **yevmü't-teğābün:** toplanma günü 64/9.

Kgz. toptoluu kün: 64/9.

Ar. **يَوْمِ التَّنَادِ** **yevme't-tenād:** bağırişip çağrişma günü.40/32.

Kgz. kıykırışip kala turgan kün: 40/32.

Ar. **يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ** **yevmi'l-vaqti'l-ma' lüm:** 15/38, 38/81.

Kgz. belgilüü ubakta kün (kıyamat): 15/38.

maalım ubakıtta cetip kele turgan kün: 38/81.

Ar. **يَوْمِ الْوَعْدِ** **yevmu'l-ve' id:** 50/20.

Kgz. ubada kılınan kün: 50/20.

Ar. **يَوْمِ يُبْعَثُونَ** **yevmi yub' aşün:** 7/14, 15/36, 23/100, 26/87, 37/144, 38/79

Kgz. tirile turgan kün: 7/14, 15/36, 23/100, 26/87, 37/144,38/79.

Ar. **جَنَّةٍ** **cennet:** 2/25, 2/35, 2/111, 2/214, 2/221, 3/15, 3/133, 3/136, 3/142, 3/185, 3/195, 3/198, 4/13, 4/57, 4/122, 4/124, 5/12, 5/72, 5/85, 5/119, 7/19, 7/22, 7/27, 7/40, 7/43, 7/49, 9/21, 9/72, 9/89, 9/100, 9/111, 11/108, 13/35, 14/23, 15/45, 16/32, 19/60, 19/63, 20/117, 22/14, 22/23, 25/10, 25/15, 26/90, 29/58, 36/26, 39/73, 39/74, 40/40, 41/30, 42/7, 43/70, 43/72, 47/6, 47/12, 47/15, 48/5, 48/17, 50/31, 51/15, 54/54, 55/46, 55/54, 55/62, 57/12, 57/21, 58/22,

64/9, 65/11, 66/8, 66/11, 69/22, 70/35, 74/40, 76/12, 79/41, 81/13, 85/11, 88/10, 89/30.

Kgz.

bak-beyiş (bağ-bahçe): cennet anlamında: 2/25, 3/15, 3/195, 3/198, 15/45.

beyiş: 2/35, 2/111, 2/214, 2/221, 3/133, 3/136, 3/142, 3/185, 4/13, 4/57, 4/122, 4/124, 5/12, 5/72, 5/85, 5/119, 7/19, 7/22, 7/27, 7/40, 7/43, 9/21, 9/72, 9/89, 9/100, 9/111, 11/108, 13/35, 14/23, 16/32, 19/60, 19/63, 20/117, 22/14, 22/23, 25/10, 25/15, 26/90, 29/58, 36/26, 39/73, 39/74, 40/40, 41/30, 42/7, 43/70, 43/72, 47/12, 47/15, 48/5, 48/17, 51/15, 54/54, 55/46, 55/54, 55/62, 57/12, 57/21, 58/22, 64/9, 65/11, 66/8, 66/11, 69/22, 70/35, 74/40, 76/12, 79/41, 81/13, 85/11, 88/10, 89/30.

cannat(beyiş): 50/31.

7/49: bu ayette cennet kelimesinin tercümesi yapılmamış.

Ar.

جَنَّاتِ عَدْنٍ

cennetü 'adn: 9/72, 13/23, 16/31, 18/31, 19/61, 20/76, 35/33, 38/50, 40/8, 61/12, 98/8.

Kgz.

tübölük beyiş: 13/23, 16/31, 18/31, 19/61, 20/76, 35/33, 38/50, 40/8, 61/12, 98/8.

beyiş baktarı: 9/72.

Ar.

جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ

cennetü'l-firdevs: 18/107.

Kgz.

firdaus baktarı: 18/107.

Ar.

جَنَّاتُ الْمَأْوَى

cennetü'l-me'vā: 32/19, 53/15.

Kgz.

beyiş orundagı: 32/19.

maava beyişi: 53/15.

Ar.

جَنَّاتُ النَّعِيمِ

cennetü'l-na'im: 5/65, 10/9, 22/56, 26/85, 31/8, 37/43, 56/89, 68/34, 70/38.

Kgz.

beyiş nemattarı: 5/65.

nemat baktarı: 10/9, 31/8.

nemattar beyişi: 22/56, 26/85.

mömö-cemiş baktarı: 37/43.

naz-nemattüü beyiş: 56/89.

naz-nemat baktarı: 68/34.

nemat beyişi: 70/38.

Ar.

دَارِ السَّلَامِ

dārü's-selām: 6/127, 10/25.

- Kgz. tınçtık korgonu: 6/127.
tınçtık curtu(beyiş): 10/25.
- Ar. فِرْدَوْس **firdevs:** 23/11.
Kgz. firdavs(beyiş): 23/11.
- Ar. رَوْضَة **ravza:** 30/15. Cennet anlamında
Kgz. (beyiş bağı): 30/15.
- Ar. رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ **ravzâti'l-cennet:** 42/22.
Kgz. beyiş baktarı: 42/22.
Ar. **aşhâbü'l-meymene:** 56/8², 90/18.
Kgz. oñ tarap eeleri: 56/8², 90/18.
- Ar. **aşhâbü'l-yemîn:** 56/27², 56/38, 56/91, 74/39.
Kgz. oñ tarap eeleri: 56/27², 56/38, 56/91.
oñ kol eeleri: 74/39.
- Ar. **aşhâbü'l-cennet:** 2/82, 7/42, 7/44, 7/46, 7/50, 10/26, 11/23, 25/24, 36/55, 46/14, 46/16, 59/20².
Kgz. beyiş eeleri: 2/82, 7/42, 7/44, 7/46, 7/50, 10/26, 11/23, 25/24, 36/55, 46/14, 46/16, 59/20².
- Ar. تَسْنِيم **tesnîm:** 83/27. Cennetteki ırmaklardan biri
Kgz. tasnim: 83/27.
- Ar. سَلْسَبِيل **selsebîl:** 76/18. Cenneti çeşme
Kgz. salsabil: 76/18.
- Ar. أَصْحَابِ الْجِيمِ **aşhâbi'l-cahîm:** 2/119, 5/10, 5/86, 9/113, 22/51, 57/19.
Kgz. buzukular: bozuk, ahlaksız 2/119.
tozok eeleri: 5/10, 57/19.
tozokular: 5/86.
tozok eli: 9/113, 22/51.

- Ar. أَصْحَابُ النَّارِ **aşhābü'l-nār:** 2/39, 2/81, 2/217, 2/257, 2/275, 3/116, 5/29, 7/36, 7/44, 7/47, 7/50, 10/27, 13/5, 39/8, 40/6, 40/43, 58/17, 59/20, 64/10, 74/31.
- Kgz. tozokular: 2/39, 2/257, 2/275, 7/36, 7/44, 7/47, 7/50.
tozok eeleri: 2/81, 3/116, 39/8, 40/6, 40/43, 58/17, 59/20, 74/31.
tozoku: 2/217, 5/29.
tozok eli: 10/27, 13/5, 64/10.
- Ar. أَصْحَابِ السَّعِيرِ **aşhābi'l-sa'īr:** 35/6, 67/10, 67/11.
- Kgz. tozok eeleri: 35/6, 67/10.
tozokular: 67/11.
- Ar. جَحِيم **caḥīm:** 26/91, 37/68, 37/163, 40/7, 44/56, 52/18, 56/94, 69/31, 79/36, 79/39, 81/12, 82/14, 83/16, 102/6.
- Kgz. tozok: 26/91, 37/68, 37/163, 40/7, 44/56, 56/94, 69/31, 79/36, 81/12, 82/14, 83/16, 102/6.
dozok: 52/18.
cahannam: 79/39.
- Ar. جَهَنَّمَ **cehennem:** 2/206, 3/12, 3/162, 3/197, 4/55, 4/93, 4/97, 4/115, 4/121, 4/140, 4/169, 7/18, 7/41, 7/179, 8/16, 8/36, 8/37, 9/49, 9/73, 9/95, 11/119, 13/18, 14/16, 14/29, 15/43, 16/29, 17/8, 17/18, 17/39, 17/63, 17/97, 18/100, 18/102, 18/106, 19/68, 19/86, 20/74, 21/29, 21/98, 23/103, 25/34, 25/65, 29/54, 29/68, 32/13, 36/63, 38/56, 38/85, 39/32, 39/60, 39/71, 39/72, 40/49, 40/60, 40/76, 43/74, 45/10, 48/6, 50/24, 50/30, 55/43, 58/8, 66/9, 67/6, 72/15, 78/21, 85/10, 89/23, 98/6.
- Kgz. cahannam-tozok: 2/206, 4/97, 36/63, 39/60.
tozok: 3/12, 3/162, 3/197, 4/55, 4/93, 4/115, 4/121, 4/140, 4/169, 7/18, 7/41, 7/179, 8/16, 8/36, 8/37, 9/49, 9/73, 9/95, 11/119, 13/18, 14/16, 14/29, 15/43, 16/29, 17/8, 17/18, 17/39, 17/63, 17/97, 18/100, 18/102, 18/106, 19/68, 19/86, 20/74, 21/29, 21/98, 23/103, 25/34, 25/65, 29/54, 29/68, 32/13, 38/85, 40/49, 43/74, 50/30.
cahannam: 38/56, 39/32, 39/71, 39/72, 40/60, 40/76, 45/10, 48/6, 50/24, 55/43, 58/8, 66/9, 67/6, 72/15, 78/21, 85/10, 89/23.
- Ar. نَار **nār (cehennem ateşi):** 2/24, 2/80, 2/167, 2/175, 2/221, 3/10, 3/24, 3/131, 3/151, 3/185, 3/192, 4/14, 4/30, 4/56, 4/145, 5/37, 5/72, 6/27, 6/128, 9/17, 10/8, 11/16, 11/17, 11/98, 11/106, 11/113, 13/35, 14/30, 16/62, 18/29, 18/53, 21/39, 22/72, 23/104, 24/57, 27/90, 28/41, 29/25, 32/20², 33/66, 38/27, 38/59,

38/61, 39/16, 39/19, 40/41, 40/46, 40/47², 40/49, 40/72, 41/19, 41/24, 41/28, 41/40, 45/34, 46/20, 46/34, 47/12, 47/15, 51/13, 52/14, 54/48, 57/15, 59/17, 66/6, 66/10, 90/20, 92/14, 104/6, 111/3.

Kgz. ot: 2/24, 23/104, 40/46, 40/72, 104/6, 111/3.

tozok: 2/167, 2/221, 3/10, 3/131, 3/151, 3/185, 3/192, 4/14, 4/30, 4/56, 4/145, 5/37, 5/72, 6/27, 6/128, 7/38, 9/17, 10/8, 11/17, 11/98, 11/106, 13/35, 14/30, 16/62, 18/29, 18/53, 22/72, 24/57, 27/90, 28/41, 29/25, 32/20², 38/27, 38/59, 38/61, 39/19, 40/41, 40/47², 40/49, 41/19, 41/24, 41/28, 41/40, 45/34, 46/20, 46/34, 47/12, 47/15, 51/13, 52/14, 54/48, 57/15, 59/17, 66/6, 66/10, 90/20, 92/14.

tozok otu: 2/80, 2/175, 3/24, 11/16, 11/113, 21/39.

calın (kızgın ateş): 33/66, 39/16.

Ar. **‘azabi’n-nār:** cehennem azabı: 2/126, 2/201, 3/16, 3/191, 7/38, 8/14, 34/42, 59/3.

Kgz. tozok azabı: 2/126, 2/201, 3/16, 3/191, 7/38, 8/14, 34/42, 59/3.

Ar. نَارِ جَهَنَّمَ **nār-ı cehennem:** 9/35, 9/63, 9/68, 9/81, 9/109, 35/36, 52/13, 72/23, 98/6.

Kgz. tozok otu: 9/35, 9/63, 9/68, 9/81, 9/109, 35/36.

cahannam otu: 52/13, 72/23, 98/6.

Ar. نَارِ الْكُبْرَى **nāre’l-kübrā:** 87/12.

Kgz. çoğ ot: 87/12.

Ar. نَارُ حَامِيَةَ **nārün ḥāmiye:** 88/4, 101/11.

Kgz. kızışan tozok: 88/4, 101/11.

Ar. أَهْلِ النَّارِ **ehli’l-nār:** 38/64.

Kgz. tozok eli: 38/64.

Ar. حُطْمَةَ **ḥuṭame:** 104/4, 104/5. Cehennem katı

Kgz. taş-talkanın çıkaruuçu: 104/4, 104/5.

Ar. هَاوِيَةَ **hāviye:** 101/9. Cehennem katı

Kgz. cardık: 101/9.

Ar. سَعِير **sa'ir** Cehennem anlamında: 4/10, 4/55, 17/97, 22/4, 25/11, 33/64, 42/7, 48/13, 67/5, 76/4, 84/12.

Kgz. tozok: 4/10, 4/55, 17/97, 22/4, 25/11, 42/7, 48/13, 67/5, 84/12.
ot: 33/64.
calın: 76/4.

Ar. **azabi's-sa'ir**: 31/21, 34/12.

Kgz. ot azabı: 31/21, 34/12.

Ar. سَوَاءَ الْجَحِيمِ **sevā'il-cahīm**: 37/55, 44/47. Cehennemın ortası
tozoktun ortosu: 37/55, 44/47.

Ar. صِرَاطِ الْجَحِيمِ **şırāṭi'l-cahīm**: 37/23.

Kgz. tozok colu: 37/23.

Ar. **aşli'l-cahīm**: 37/64.

Kgz. tozok tüpkürü: 37/64.

Ar. **aşhābi'l-meş'eme**: 56/9², 90/19.

Kgz. sol tarap eeleri: 56/9², 90/19.

Ar. **aşhābi'l-şimal**: 56/41².

Kgz. sol tarap eeleri: 56/41².

Ar. **sakar**: cehennem: 54/48, 74/26, 74/27, 74/42.

Kgz. tozok azabı: 54/48.

sakar: 74/26, 74/27, 74/42.

Ar. دَارُ الْخُلْدِ **dārü'l-xuld**: 41/28.

Kgz. tübölü kaluu (azaptanuu): 41/28.

Kur'an-ı Kerim'de bu dünyadan sonraki hayat konusu da önemli yer tutar. İnsan öldükten sonra onun için ahiret hayatı başlar. Ahiret hayatı anlamındaki **āxiret**, **dārü'l-āxiret**, **'akibete'l-dār** terimleri Kur'an-ı Kerim'de birçok yerde geçer. Bu terimler için Kırgız Kur'an tercümesinde beş karşılık kullanmıştır. Çoğu yerde bu kelimeye *akiret* karşılığı kullanılmıştır; fakat bazı yerlerde *akiret korgonu*, *akiret düynösü*, *akiret mekeni* ve bir yerde de *akiret künü* ifadesi tercih edilmiştir.

İslam inancına göre sadece Allah'ın bildiği bir zamanda **kıyamet** kopacaktır. Şimdi de kıyamet ve kıyamet için kullanılan diğer isimler üzerinde duralım. Kıyamet anlamında kullanılan kelimelerden biri **āzife**'dir. Arapça kelime anlamı olarak yakınlaşan demektir. Terim olarak ise kıyamet anlamındadır. Kırgızca tercümede *kıyamət* olarak tercüme edilmiştir. Kıyamet anlamına gelen diğer kelimeler ise **gāşiye**, **hāqqa**, **sā'at**, **tāmme**, **qāri'a**, **vāqī'a**'dır. Kırgızca tercümede *sā'at* için *kıyamət*, *kıyamət künü*, *kıyamət saati* ve *saat*; *tāmme* için *kıyamət*; *vāqī'a* için *kıyamət*; **gāşiye** için *kıyamət künü*; **hāqqa** için *anık boluuçu (kıyamət)*; **qāri'a**, için ise *katuu soguuçu (kıyamət künü)* ve *katuu kaguuçu* karşılıkları kullanmıştır. Kıyameti anlatan, Arapça yevm kelimesiyle kurulmuş olan yevm, yevmi'l-āxir, yevmin 'aqīm, yevmin 'azīm, yevme'l-āzife, yevmi'l-ba'ṣ, yevme'l-cem^c, yevmi'd-dīn, yevmin elīm, yevmü'l-faşl, yevme'l-feth, yevme'l-furqān, yevem'l-ḥasret, yevme'l-ḥisāb, yevmu'l-xulūd, yevme'l-xurūc, yevmin kebīr, yevme'l-qiyāmet, yevmin ma'lūm, yevmin muḥīt, yevmi'l-mev'ūd, yevme'l-tallāq, yevmü't-tegabūn, yevme't-tenād, yevmi'l-vaqti'l-ma'lūm, yevmu'l-ve'īd, yevmi yub'āsūn gibi tamlamalar da vardır. Bu tamlamalar Kırgızcada *kıyamət künü*, *akıret künü*, *tuubas (ertesı bolbogon) kün*, *uluu kün*, *uluk kün (kıyamət künü)*, *uluu-korkunnuçtun kün*, *uluu bir kün*, *cakın kün (kıyamət)*, *tirilüü kün*, *toptoluu kün*, *caza künü (kıyamət)*, *azap künü*, *kıyamət*, *acıratıla turgan kün*, *acıraluu künü*, *fath-ceñiş künü*, *esep-kısap künü*, *esep-kıtep künü túbölük kün*, *cıguu künü*, *maalım kün*, *orop aluuçu kün*, *ubada kılınan kün*, *betteşü kün*, *kıykırışıp kala turgan kün*, *belgilüü ubakta kün*, *maalım ubakta cetip kele turgan kün*, *tirile turgan kün* tamlamaları ile tercüme edilmiştir. Kıyamet koptuktan sonra İsrail'in sura ikinci kez üfürmesiyle insanlar tekrar dirilecektir. Buna **ḥaşr** denir. Kur'an-ı Kerim'de bu adla bir de sure vardır. Haşr Kırgızca tercümede *esep-kısap üçün toptoo* diye tercüme edilmiştir.

İnsanlar tekrar dirildikten sonra sorguya çekilmek için mahşer yerinde toplanacaklardır. Buradaki sorgularının sonunda cennet veya cehenneme gireceklerdir. Sorguda terazilerindeki sevap kefesi ağır basanlar cennetle ödüllendirilecektir. Kur'an-ı Kerim'de pek çok yerde geçen **cennet** terimi Kırgızca Kur'an tercümesinde, daha çok *beyiş* ve *bak-beyiş* kelimeleri ile tercüme edilirken bir yerde kelimenin aslı (cannat) kullanılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de pek sık olmamakla birlikte cennet kelimesinin yerine kullanılan ve cennetin derecelerini belirten ravza, ravzāti'l-cennet, dārü'l-mutteqīn, dārü's-selām cennetü 'adn, cennetü'l-firdevs, cennetü'l-me'vā, cennetü'l-na'īm gibi kelime ve kelime grupları da geçmektedir. Bu tamlamalar Kırgızca tercümede, *túbölük beyiş*, *beyiş baktarı*, *firdaus baktarı*, *beyiş orundagı*, *maaya beyişi*, *beyiş nemattarı*, *nemat baktarı*, *nemattar beyişi*, *mömö-cemiş baktarı*, *naz-nemattüü beyiş*, *naz-nemat baktarı*, *nemat beyişi*, *akıret mekeni*, *tınçtik korgonu*, *tınçtik curtu*, *firdavs* diye tercüme edilmiştir. Bir de cennete girmeyi hak edecekler ve cennette yaşayacaklar vardır. Bunlar, Kur'an-ı Kerim'de şu isimlerle anılmıştır: **Aşhābü'l-meymene**: Mahşerde amel defteri sağ taraftan verilecek olan kişilerdir. Bu kişiler, cennete gireceklerdir. Kırgızca tercümede *oñ tarap eeleri* biçiminde karşılık bulmuştur. **Aşhābü'l-yemīn**: Bu da aşhābü'l-meymene gibidir. Kırgızca tercümede *oñ qol eeleri* ve *oñ tarap eeleri* karşılığı verilmiştir. **Aşhābü'l-cennet**: Cennet halkı anlamındaki bu Arapça tamlamanın karşılığı Kırgızca tercümede *beyiş eeleri* biçimindedir. Cennette bulunan kevşer, selsebil, tensīm, gibi ırmak isimleri her iki tercümede aynen kullanılmıştır.

Dünyada kötü işler yapanların ve Allah'a iman etmeyenlerin gidecek oldukları yer cehennemdir. **Cehennem** Kırgızcada *tozok*, *cahannam*, *tozok-cahannam* olarak tercüme edilmiştir.

Cehennem kelimesi Kur'an-ı Kerim'de caḥīm, laẓā, nār, nār-ı cehennem, nārün-ḥāmiye, nāre'l-kübṛā, sa'ir, sakar, dārü'l-xuld, azabi's-sa'ir aṣli'l-caḥīm gibi farklı isimlerle de anılmıştır. Bunlar Kırgızca tercümede *tozok, cahannam, kızıgan tozok, coḡ ot, tozok otu, cahannam otu, ot, calın(kızgın ateş), sakar, tozok azabı, tübölüü kahuu (azaptanuu), ot azabı, tozok tüpkürü* olarak tercüme edilmiştir. İnsanları cehenneme götüren yol anlamındaki **şırāṭi'l-caḥīm** Kur'an-ı Kerim'de bir yerde geçer. Kırgızca tercümede *tozok colu* diye tercüme edilmiştir. Cehennem halkı anlamındaki **aşḥābi'l-caḥīm** terimi için Kırgızca tercümede dört karşılık bulunmuştur. Bu karşılıklar *buzukular, tozok eeleri, tozokular, ve tozok elidir*. Cehennemlikler için kullanılan diğer bir tabir **aşḥābü'l-şimāl ve aşḥābü'l-meş'emedir** ve mahşer günü amel defterleri sol taraftan verilecek olan kişiler anlamına gelir. Bu kişiler, cehenneme gireceklerdir. Bu ifadeler Kırgızca tercümede *sol tarap eeleri* karşılanmıştır **ehl-i nār, aşḥābü'l-nār** Ateş halkı demektir. Buradaki ateşten kasıt cehennemdir. Kırgızca tercümede aşḥābi'l-caḥīm ifadesinde olduğu gibi *tozokular, tozok eeleri, tozoku, tozok eli* karşılıkları verilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de cehennemin katlarının isimleri de verilmiştir. Bunlardan biri **sevā'il caḥīm**'dir. İki yerde geçen ve cehennemin ortası anlamına gelen bu terim, Kırgızca Kur'an tercümesinde *tozoktun ortosu* diye tercüme edilmiştir. Cehennemin diğer katları **ḥuṭame, hāviye**'dir. Bu kelimelerden *hutame* için *taş-talkanın çıkaruuçu*, *haviye* için ise *cardık* karşılıkları bulunmuştur.

SONUÇ

Kur'an-ı Kerim'in Kırgızca çevirisinde bazı soyut terimlerin nasıl karşılandığını göstermek üzere hazırlanan bu çalışmada, Kur'an metnindeki soyut terimlerin hangilerinin Kırgızca ile karşılanabildiğinin, hangilerinin yabancı dillerden alınan kelimelerle ve nasıl ifade edildiği hedeflenmiştir. Kur'an-ı Kerim'de geçen 99 soyut terime Kırgızca tercümede toplam 160 karşılık bulunmuştur. Bu karşılıkların 61'i Kırgızca (%38,12), 35'i Arapça (%21,87), 9'u Farsça (%5,62), 38'i Kırgızca+Arapça (%23,75), 9'u Kırgızca+Farsça (%5,62) ve 8'i Arapça+Farsça (%5) biçimindedir. Kırgızca kelimelerin Arapça ve Farsçayla birlikte kullanıldığı oran ise %67,5'tir. Bu karşılıkların bazısı tek bir kelimedenden oluşurken çoğu tamlamalarla elde edilmiştir. Bu tamlamalar, Türkçe sıfat tamlaması ya da Türkçe isim tamlaması biçimindedir. Tespit edildiği kadarıyla bu tercümede, terimlerin Kırgızca karşılıkları ağırlıktadır. Arapça kelimelere Türkçe karşılık bulunamadığı durumlarda ya Arapçası ya da Farsçası tercih edilmiştir. Tek kelimelik karşılıklarda Arapça kelimeler çoğunluktadır. Fakat bu kelimeler genellikle Kırgızcanın ses özelliklerine göre yazılmıştır. (cahannam, şeytan, akıret gibi) Bazen ise aynı karşılığın birden fazla terim için de kullanıldığı görülmektedir. Bazı terimlerin ise birkaç ayette tercüme edilmediği de tespit edilmiştir. Söz konusu terimler inançla ilgili olduğu için dil bilincinin yerini dini hassasiyet alması beklense de bu çeviride, terimlerin olabildiğince Kırgızca kelimelerle karşılanma gayretinde bulunduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

AKIN CÜNEYT (2011). "Kırgız Türkçesinde Alıntı Kelimelerdeki Ses Değişmeleri", *Turkish Studies*, 6 (1), 606-619.

ARIKOĞLU Ekrem vd. (2018). *Kırgızca-Türkçe Sözlük I-II*, Ankara: Bengü Yayınları.

- ÇENGEL, Kasapoğlu Hülya (1995). “Türkiye Türkçesi ile Kırgız Türkçesindeki Ortak Alınma Kelimeler”, *Türk Dili*, S: 521, Mayıs 1995, s. 467-479.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (2013), *Osmalıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük*, Ankara: Aydın Yayınevi, 30. Baskı.
- KARAGÖZ, İsmail vd. (2010), *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, Ankara: DİB Yayınları, 5. Baskı.
- KASAPOĞLU, ÇENGEL, Hülya (2005), *Kırgız Türkçesi Grameri*, Ankara, Akçağ yayınları, 1. Baskı.
- MANSUR, Alauddin (2001), *Kur'anı Karim*, Bişkek.
- Şemseddin Sami, (2011), *Kâmûs-ı Türkî, (Latin Harfleriyle)*, (Editör: Hüseyin Cengiz), İstanbul, İdeal Kültür ve Yayıncılık.
- YAZIR, Muhammet Hamdi (Elmalılı), *Kur'an-ı Kerim ve Satır Arası Meali*, (sad. Mustafa Özel), Konya, Kervan Yayın-Dağıtım, 2009.
- YUDAHİN K.K., (Çev. Abdullah Taymas) (1998). *Kırgız Sözlüğü I-II*, Ankara: TDK Yayınları.